

Тема уроку:

*“Утворення  
Київської Русі.  
Перші князі”*

# Мета проекту:

*Закріпити та поглибити знання учнів з історії виникнення Київської Русі.*

*Узагальнити основні поняття та події. Оцінити знання учнів з теми.*

*Розвивати вміння ідентифікувати історичні явища за їх типовими ознаками. Виховувати культуру спілкування, повагу до нашої історії.*

# План

- 1. Утворення Київської Русі.
- 2. Князювання Олега.
- 3. Ігор та Ольга. Початок формування державного апарату.
- 4. Князь-воїн — Святослав.

“Древність видає нам свої таємниці і  
майбутнє простягає своєю могутню руку  
сходження. Минуле – лише вікно у  
майбутнє, але живіть майбутнім...  
Із стародавніх чудесних каменів складіть  
східці прийдешнього.”

М.Реріх



---

# Словесний лабіринт





1. АДТИВЕРЦІПЧПОЛЯНИКОДСЛОВЕНИТІК
2. ДОДЕРЕВЛЯНИКАРНССІВЕРЯНИХСУЛИЧІ
3. ЖДОРКФСШРАДИМИЧІОУТКРИВИЧІЯЧЦ
4. АРКДРЕГОВИЧІОГСВЯТИЧІВДУЛІБИРКЧМУ
- 5 . ДЛКРДДСТСИМХОРВАТИЮРЗФТПИМОКУХ



**Київська Русь** (старосл. *Роусь*, грец. *Ρωσία* (Росія); IX століття — 1240)

— середньовічна монархічна держава династії Рюриковичів у Східній Європі з центром у місті Києві. У середньовічних джерелах її називали Русь або Руська земля. Термін «Київська Русь» впровадив до наукового обігу Микола Михайлович Карамзін.

# Заснування Києва

За легендою перекладач **Київ** разом з братами **Щеком** і **Хоривом** та сестрою **Либіддю** заснував Київ — майбутню столицю східнослов'янської держави та сучасної України. У середньовічних джерелах **Київську Русь** називали Руссю або Руською землею. Давньоруська держава постала внаслідок об'єднання розрізнених східнослов'янських племен у племінні союзи та племінні княжіння навколо території Середньої Наддніпрянини (Русі у вузькому або етнічному значенні) та Великого Новгорода.



князь Кий



Скульптурна композиція на честь легендарних фундаторів Києва — Кия, Щека, Хорива і їх сестри Либіді



# Аскольд *(в Ніконовському літописі — Осколд)* —

*напівлегендарний київський князь, володар давньоруської держави, або скоріше — лише Києва. Здобув владу можливо перед 860, загинув у 882 році.*



# Олег Віщий

*напівлегендарний князь Київської Русі. Здобув владу не пізніше 882, загинув між 912 і 922 роками.*



*Відомості про **Олега** у більшості є легендарними, а не історично достовірними. Залишається незрозумілим, чи належав він до династії Рюриковичів. З літописів відомо, що у 882 р. **Олег** силою підкорив Київ, вбивши київських князів Аскольда та Діра. Тим самим він об'єднав два державотворчі центри у Східній Європі: Славію (Ладога, Новгород) і Київ. Ці міста були головними на торговельному шляху з "варягів у греки". Заволодівши Києвом, він намагався поширити свою владу на сусідні племена: сіверян, древлян, уличів, тіверців, кривичів, радимичів, словен. Поширивши владу на ці території (тобто право на збір данини), він увійшов у конфлікт з хозарами, які не бажали мати сильного противника на своїх кордонах і втрачати джерело надходження невільників і прибутків від транзитної торгівлі.*



Князь Олег

Війна **Олега** з хозарами скінчилась тим, що він погромив їхні порти на Каспії. З метою закріпитись у Києві і домогтись міжнародного визнання, він здійснив походи на Константинополь (907, 911 рр.) і уклав вигідні торговельні угоди.





Князь Ігор

# Ігор Рюрикович ,

*(912— † 945) — Великий Князь Київський (913-945). За деякими даними – основоположник київської династії князів (що їх пізніше назвали Рюриковичами). Після смерті Олега київський престол перейшов до сина Рюрика **Ігоря**, який народився **875 р.** У **903 р.** Ігор одружується на псковитянці Ользі.*



*Як і його попередники, він стверджував свою владу, здійснюючи походи на сусідні племена, Візантію, проти хозар. Але його успіхи були мінімальними. Ствердивши свою владу в сусідніх племенах, він після двох невдалих походів проти Візантії (941, 944 рр.) змушений був укласти з нею не вигідну торговельну угоду. Пограбувавши багаті волзькі міста хозар, він при збиранні данини з підвладних племен (древлян) потрапив у засідку і загинув. Древляни, що повстали проти Ігоря, були невдоволені прагненнями князя зібрати подвійну данину.*

# Ольга

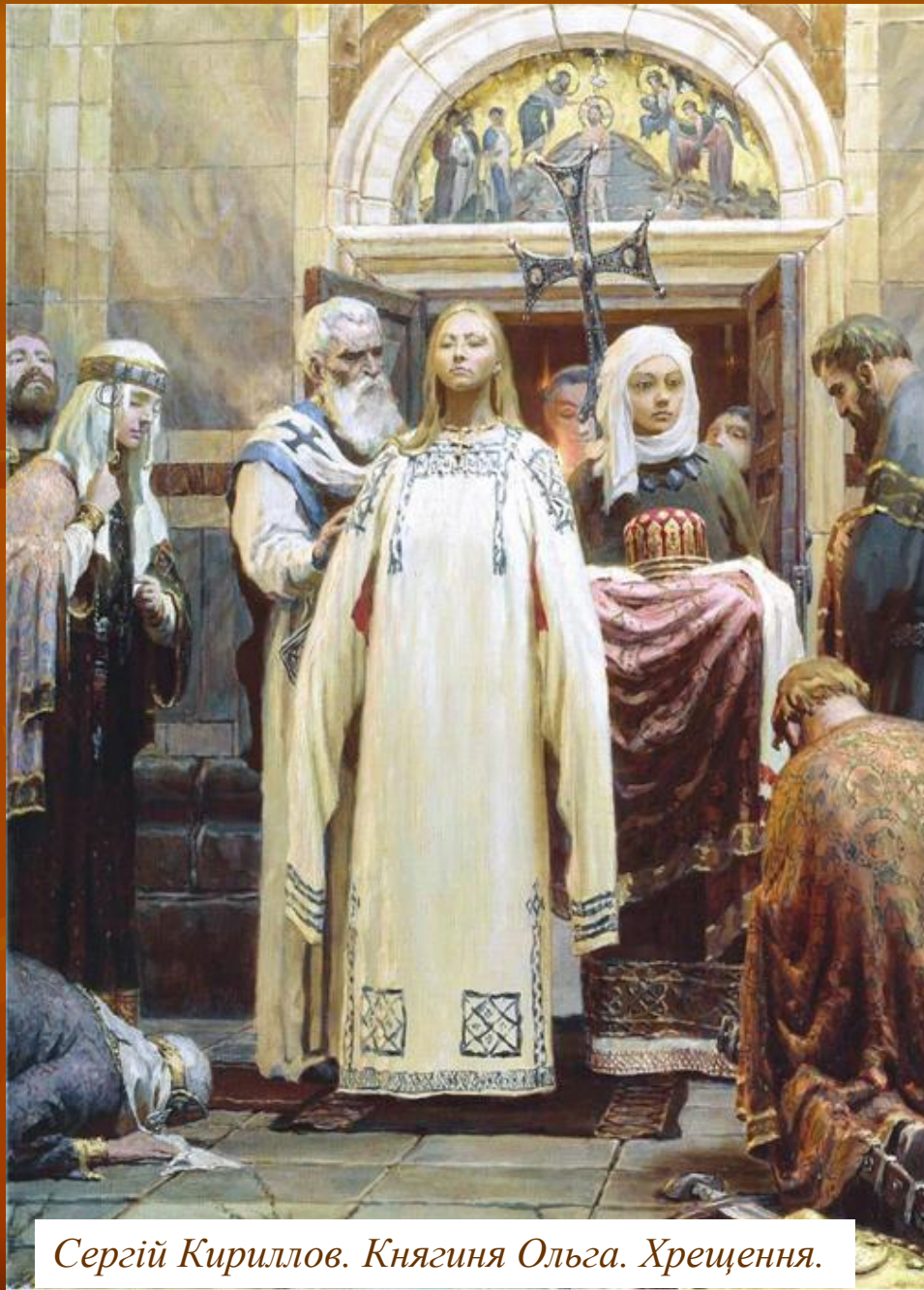
(хрещене ім'я Олена; †11 липня 969, нов. ст.  
— †24 липня 969) — дружина князя *Ігоря*,  
київська княгиня, канонізована Православною  
Церквою. Помстилась за загибель чоловіка  
жорстокою розправою бл. 945 р. над  
деревлянами, які його вбили.



Правила Руссю в роки неповноліття свого **сина**  
**Святослава** (до кінця 50-х років X ст.).  
Упорядкувала збирання данини, організувала опорні  
пункти київської влади (погости). Близько 955  
прийняла християнство, але не змогла зробити  
його державною релігією. 957 року відвідала  
Константинополь, де уклала угоду з імператором  
**Константином VII Багрянородним**.



Ставши на престол по смерті свого чоловіка Ігоря, **Ольга** виявилась гнучким розумним політиком. Помстившись древлянам (Ольга наказала спалити їхнє місто Іскоростень) і тим самим засвідчивши свою владу, вона провела реформи, спрямовані на запобігання таких конфліктів у майбутньому. **Княгиня Ольга** впорядкувала систему збирання данини (створювались спеціальні укріплені пункти (становища), на яких представники княгині приймали данину за визначеними розмірами — "уроками"). Тим самим вона заклала основи у створенні державного апарату. У ключових містах держави влаштовувались спеціальні опорні пункти, де зосереджувалась адміністративна і судова влада княгині. На відміну від своїх попередників, **княгиня Ольга** зовнішньополітичні проблеми намагалась вирішувати мирними засобами.



Так, у 957 р. уперше в історії Київської Русі відбувся офіційний візит — княгині Ольги - до столиці Візантійської імперії Константинополя. Візантійський імператор Костянтин Багрянородний у творі "Про церемонії" дав опис цього візиту. У Царгороді (Константинополі) Ольга прийняла хрещення, ймовірно, вдруге. Ця подія мала не тільки церковну вагу, а й політичну.

Сергій Кириллов. Княгиня Ольга. Хрещення.



*Пам'ятник княгині  
Ользі в Києві*







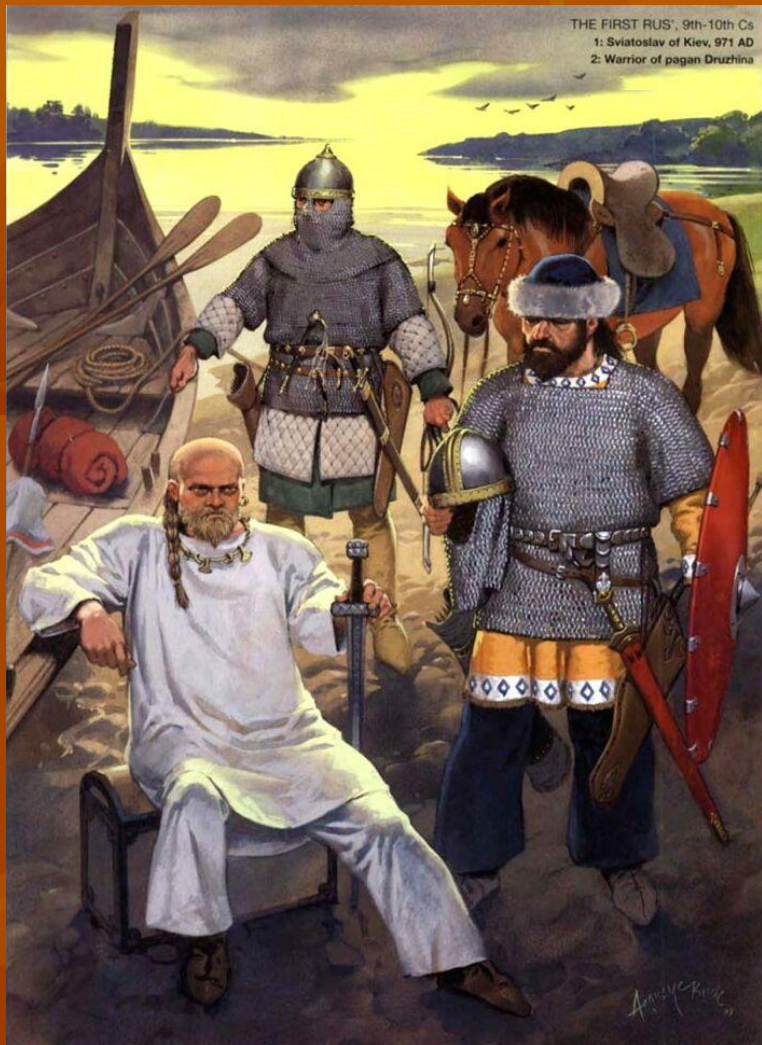
## Великий Князь Київський Святослав Ігорович

*(\*бл. 935 — †березень 972) — Великий князь київський (княжив з 945, самотійно з 964 по 972 рр.). Значно розширив територію Київської Русі, провадив активну зовнішню політику.*





У 964 р. на чолі держави стає **Святослав**, який насамперед був князем-воїном. Майже все своє коротке правління він провів у постійних походах і війнах. Головним своїм завданням **Святослав** вбачав знищення Хозарського каганату, який здійснював набіги на слов'янські племена і контролював важливі торговельні шляхи по Волзі, Дону, на Кавказі. У 964р. **Святослав** розпочав свій похід на Схід, в результаті якого ним було підкорено в'ятичів, волзьких булгар, розгромлено



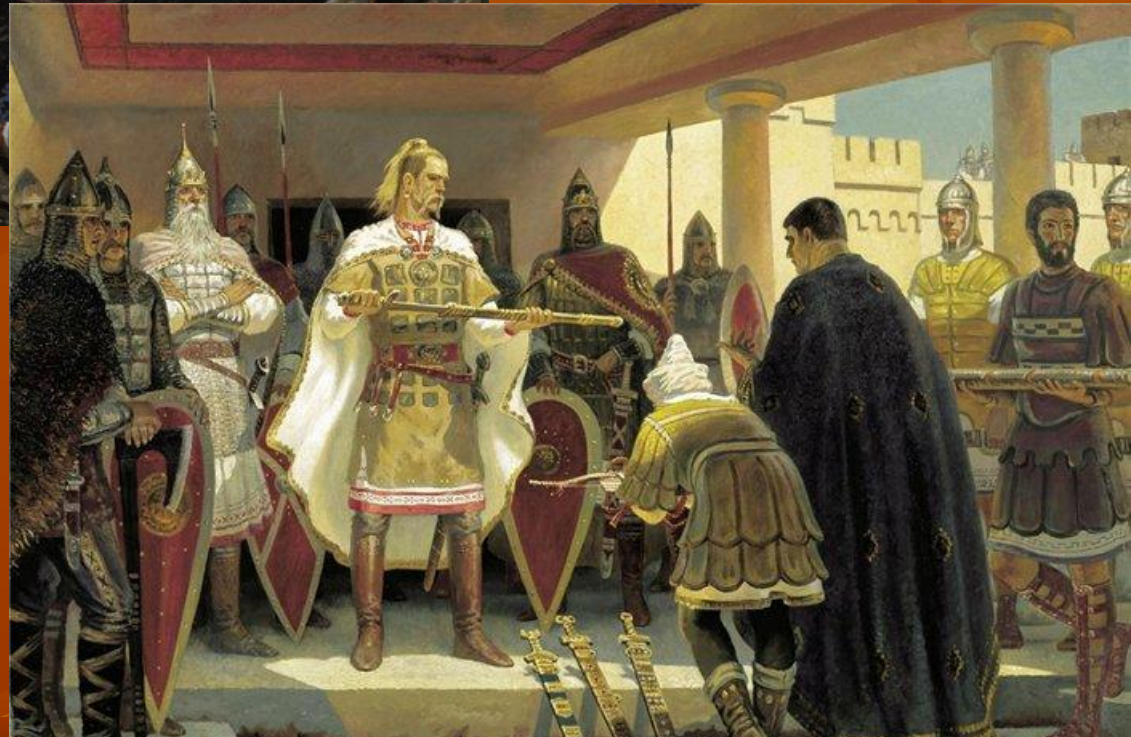
Святослав і дружинники – язичники .  
Худ. Б.М. Ольшанський

Хозарський каганат і знищено його столицю Ітіль. Після цього він продовжив свій похід з метою підкорення Північного Кавказу. Цей похід мав далекосяжні наслідки для Київської Русі: з одного боку, був відкритий шлях для подальшого освоєння слов'янами північно - східних земель, а з іншого, знищивши каганат, він відкрив шлях у причорноморські степи кочовим народам з глибини Азії. Першими з них були печеніги. Починаючи з 968 р., **Святослав** основну увагу зосередив на Балканах, де велась гостра боротьба між Візантією і могутнім Болгарським царством. У цій війні він виступив на боці Візантії. Його похід у Болгарію був успішним. Святославу вдалося заволодіти багатими придунайськими землями. Зрозумівши їх вигідне розташування, він намагається перенести туди центр своєї держави. Загроза печенігів змушує тимчасово його повернутися до Києва, але, відвернувши її, він знову повертається до Болгарії.



*Поява нового агресивного сусіда на своїх кордонах не влаштувала Візантію. Імператор Цимісхій розпочинає війну зі*

*Святославом і примушує його відмовитися від своїх планів влаштуватись на Дунаї. При поверненні з важкого походу на Святослава біля дніпровських порогів напали печеніги і вбили його.*



*Легенда про Святослава. Худ. Б.М. Ольшанський*

# Робота з картою



Завдання 1: на карті України показати межі розселення східнослов'янських племен

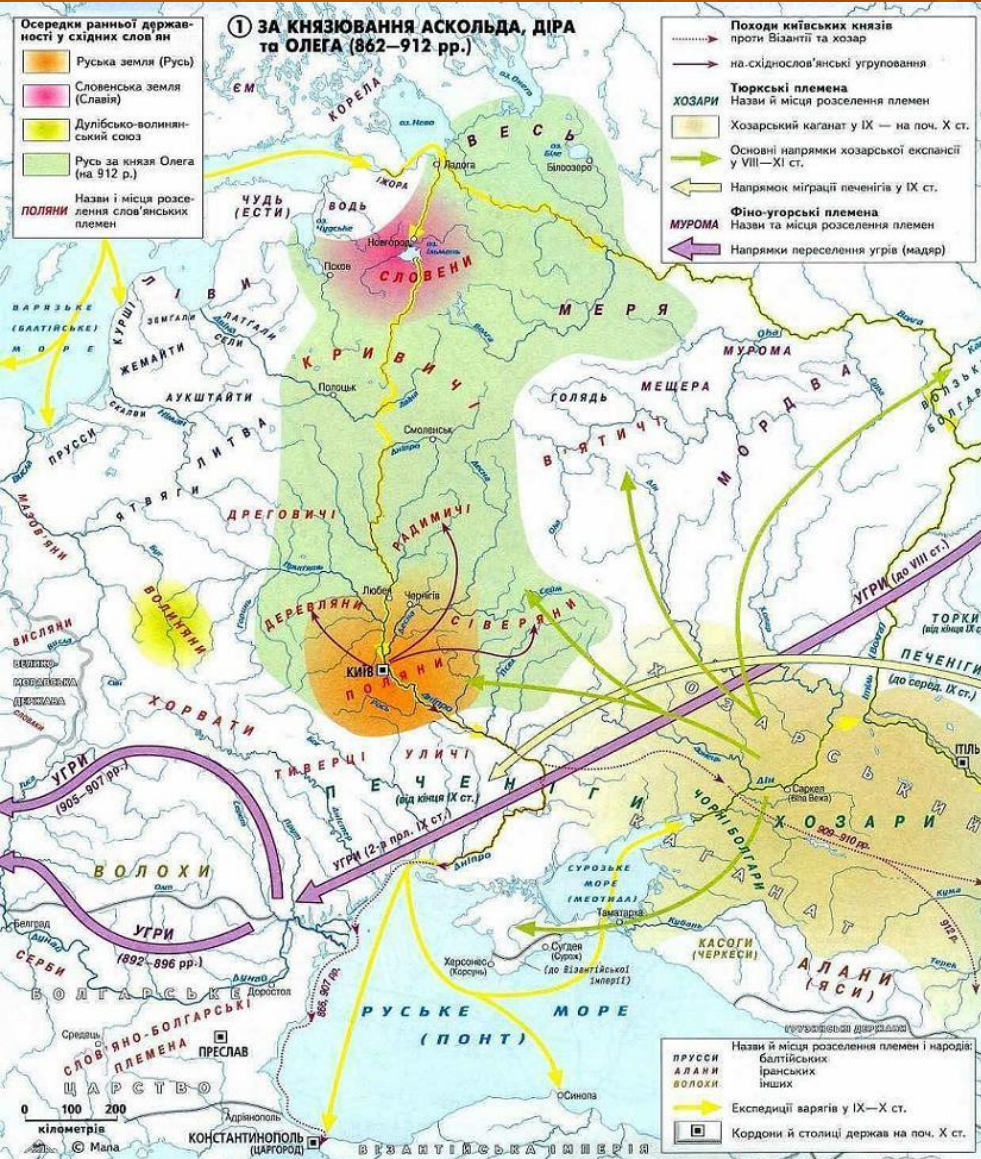
Завдання 2: Показати напрямки Великого переселення слов'ян.

Завдання 3: Покажіть на карті, звідки прийшли до Києва Аскольд і Дір

Завдання 4: Показати на карті напрями походів Вівданія і Рюрика, сусіднім державою був Святослав.

Завдання 6: Назвати і показати на карті найдавніші міста на території України.

# Мапи Київської Русі



# Карта архитектурной реконструкции развития исторического образа Киевского Детинца V-XIII веков



Парк Киевская Русь  
[www.parkkyivrus.com](http://www.parkkyivrus.com)

# Ключові дати :

- 882 р. - *створення Київської Русі*
- 907, 911 р. - *походи Олега на Константинополь*
- 941, 944 р. - *походи Ігоря на Константинополь*
- 957 р. — *хрещення княгині Ольги*
- 966 р. - *знищення Хозарського каганату*





# Історичні задачі:



■ 1 група:  
$$\frac{(A-B) \times (B-G)}{101} = D$$

A - остання згадка про антів  
Б - готи захопили античні міста:  
Ольвію, Тір, Боспорську державу;  
В - напад авар на населення Приазов'я;  
Г - початок панування царя Атилли;  
Д - смерть Атилли.

● 2 група:  
$$\frac{A+B}{B} = 4$$

A – початок переселення слов'ян  
Б – скільки слов'янських племен згадується в літописі “Повість временних літ”?  
В – століття, в якому слов'яни з'явилися у Криму

■ 1 група:

$$\underline{A+B} = 52$$

$$B - Г$$

А – рік прибуття Олега до Києва

Б – початок правління Ігоря

В – перший військовий похід Ігоря

Г – перший похід на Візантію Олега

● 2 група:

$$\underline{A+B-V} = 28$$

А – стільки Українських міст згадується у літописах ІХ – Хст.

Б – освоєння варягами торговельного шляху що отримав назву “ Із Варяг у Греки”.

В – утворення держави Хозарський каганат.

# Перевірте свої знання:

- 1. Про яких князів Київської Русі ви довідалися?
- 2. Розкажіть про княгиню Ольгу.
- 3. Хто був видатним воїном? Які походи цей князь здійснював?

# Тестові завдання :

- **1. Князь Святослав воював із:**
  - *а) гунами ;*
  - *б) половцями;*
  - *в) печенігами.*
- **2. Ольга спалила столицю древлян:**
  - *а) Новгород;*
  - *б) Іскоростень;*
  - *в) Олешня.*
- **3. Розташуйте в хронологічному порядку правління князів :**
  - *а) Ольга ;*
  - *б) Аскольд ;*
  - *в) Святослав ;*
  - *г) Олег;*
  - *д) Ігор.*
- **4. Ольга за часів свого князювання**
  - *а) побудувала нові міста ;*
  - *б) прийняла християнство;*
  - *в) розгромила хозар;*
  - *г) встановила дипломатичні відносини з Францією;*
  - *д) установила норми данини.*
- **5. У битві з печенігами загинув князь :**
  - *а) Ігор ;*
  - *б) Святослав ;*
  - *в) Олег.*
- **6. Кому належить фраза“ Йду на ви! “ :**
  - *а) Олегу ;*
  - *б) Аскольду ;*
  - *в) Святославу.*

# Домашнє завдання:

1. Прочитати § 1-6
2. Вивчити записи у зошиті.